

Píseň EZ 610 - Kéž bychom to uměli + modlitba

Čtení: Ex 20, 1-2+12 + Dt 5, 16 + Gn 45, 3-11

Milí přátelé,

dnes se začneme věnovat druhé desce Desatera - tedy slovům ke svobodě pro mezilidské vztahy. Jak jsem však zdůrazňoval nejen na posledním setkání: Bez první desky, tedy bez vztahu k vysvobozujícímu Hospodinu, nemá tato druhá deska žádné opodstatnění.

I proto byl israelský lid zejména ve starověku často nechápán, protože pravidla nejen Desatera se zřetelně odlišovala od pravidel jiných národů formálně i obsahově. Pouze jeden Bůh, posvátný den odpočinku pro všechny, zákaz smilnění - to jsou příklady za všechny. Obsahově se pak Israel i pozdější židovstvo lišilo tím, jak daleko naši starší bratři domýšleli Boží slova o svobodě.

Páté slovo

Nezákladnější pravidla pro svobodný a pokojný mezilidský život začínají tím mezilidským vztahem, který je nejen pro lidi nejdůležitějším: Vztahem dětí a rodičů. Tento vztah nás silně ovlivňuje celý život. Je základním vztahem, dle kterého měříme všechny ostatní¹.

Každý člověk byl někdy dítětem - bezmocným uzlíčkem, o který je nutné se starat mnoho let, aby byl schopen alespoň základní soběstačnosti. Žádný tvor není tak dlouho bezmocný a odkázaný na láskyplnou péči rodičů jako člověk.

A přesto, právě z mylně uchopené svobody, právě děti svým rodičům tuto lásky často nevracejí. Jev, že se potomci nestarají o rodiče se vyskytuje všude v lidském světě, není to novum moderní doby. Zejména během dvacátého století se však rozmohl velice -

---

¹ Není však determinujícím ani nepřekonatelným - už v pubertě ho přerůstáme. Ve svobodě Boží milosti v něm pak můžeme spět k dokonalosti zcela svobodně. Jak dokládá např. Abraham či Ježíš.

právě s nástupem sekularizace. Z genetického, materialistického, ekonomického i praktického hlediska totiž nelze obhájit péči o staré lidi - i kdyby to byli moji rodiče. Svou část třídního boje již splnili - tak marxismus. Svou biologickou funkci také - zplodili a vychovali potomky. Mají tedy „již hotovo“ a není důvod plýtvat peníze, čas a síly na ty, kteří tu pravděpodobně již dlouho nebudou.

Přitom právě první slovo mezilidské desky Desatera říká pravý opak²: Cti své rodiče. Toto „ctění“ však není jen abstraktní, nejasná a rozplizlá úcta či respekt. Toto ctění je v první řadě tím, co prokázal například Josef vůči otci Jákobovi (Gn 45, 3-11): Postarát se o rodiče, až zestárnou. Ne jen materiálně. Ne jen vztahově. Ne jen časově. Ne jen lékařsky. Ne jen nábožensky. Postarát se o ně po všech potřebných stránkách, stejně jako se rodiče starali o mě, když jsem byl zcela odkázán na jejich plnou péči.

Vždyť starému člověku rychle ubývá schopností. Právě staří lidé jsou první, kteří jsou obírání, zneužívání a ponechání nepovšimnutí jako první, nežijeme-li ve společnosti upřímně a otevřeně náboženské. Ne nadarmo prorokové opakovaně volají, že v první řadě máme hájit práva a spravedlnost sirotků (tedy extrémně bezmocných dětí - protože bez rodičů) a vdov (extrémně bezmocných starších - protože žen a ještě k tomu bez manželů).

Z biblického pohledu tak jde jen o „splacení dluhu“, který má každý potomek vůči svým rodičům. Sice různě velký - o sirotky rodiče nepečovali, někdy matka nebo otec své dítě i partnera opustili - ale existuje vždy.

Cti svého otce i svou matku znamená zajistit jim pokojné, bezpečné a zajištěné stáří. I když v Čechách se tuto kdysi naprostou samozřejmost spíše opět pomalu učíme, neboť nás předchozí režim právě toto odnaučil.

Míra vyspělosti civilizace

---

² A právě proto je prvním slovem této druhé části!

Páté slovo Desatera pak má obrovský přesah i do světské sféry. Když moderní společnosti hledali, dle čeho poměřovat vyspělost společnosti, rozlišily kritéria na dvě „desky“: Ekonomickou a společenskou. Do ekonomické spadá např.: Vysoká zaměstnanost ve službách, orientace na vědu a výzkum, vysoký hospodářský potenciál (vysoký HDP na hlavu) atd. Řada lidí v dnešních Čechách skončí právě zdě. Avšak je nápadné, že i dle jen těchto kritérií se má ČR velmi dobře (19. na světě v roce 2015³).

Druhou „deskou“ se, díky Bohu, stal tzv. Index lidského rozvoje (HDI). Tento index je snahou o vyjádření celkové kvality života na základě údajů o chudobě, gramotnosti, vzdělání atd. Filozofové pak již dávno přidávají jako nejzásadnější faktor vyspělé společnosti právě úroveň péče o potřebné: Staré, nemocné, postižené, sirotky atd. Což vychází právě z pátého slova Desatera, ačkoli si to mnoho lidí neuvědomuje.

Česká republika byla dle HDI v r. 2015 na úctyhodném 28. místě. Pro představu: Slovinsko bylo 25., první Norsko, druhá Austrálie, třetí Švýcarsko a čtvrté Německo. USA byly desáté, a 29., tedy těsně pod námi, bylo Řecko⁴.

Dodejme však, že právě péči o rodiče nejde moc dobře kvantifikovat - tedy převést na čísla, spočítat, změřit a porovnat. Je lepší péče taková, která dává rodičům desetitíce korun měsíčně, ale nikdy je nenavštíví? Nebo taková, která sice pořád navštěvuje, ale není schopna zajistit ani základní lékařskou či existenciální péči? Velmi těžko posoudit.

Šířka pátého slova

To vše ukazuje k postupně se rozšiřující sféře významu pátého slova Desatera. Stejně jako to platilo např. u slova čtvrtého (dvoudenní víkend!). Původně totiž šlo skutečně „jen“ o materiální zabezpečení. Protože sociální, časové a vztahové bylo takřka nevyhnutelné a tak samozřejmé („normální“). Bylo velmi obtížné

---

³ Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Developed_country

⁴ Zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Developed_country s odkazem na PDF dané zprávy při OSN.

své rodiče „odstěhovat“ někam mimo dosah. A vlastní přestěhování za hranice rodného místa bylo spíše výjimečné. Neboli tato sféra mohla přijít na mysl jen výjimečně (proto se tak také dělo).

Naopak v dnešní době je sféra společně stráveného času často důležitější než péče existenciální. Právě proto, že ta existenciální je dnes mnohem snazší. Došlo k převrácení situace - materiálně se máme spíše dobře, vztahově se spíše trápíme. Starověk řešil situaci opačnou.

Je však nápadné, jak zejména totalitní režimy minulého století staré a další lidi, kteří potřebují péči druhých víc než ostatní, odsouvají. Protože taková péče je ekonomicky neefektivní. Avšak vztahově? Morálně? Duchovně? Společensky?

Tam právě míří páté slovo Desatera. Zcela absurdně a nepřirozeně nás učí pečovat o své rodiče, i když se běžně dožívají devadesáti a více let. „Tak to ale přece dříve nebyvalo! A jak to máme stíhat, když se často ještě musíme věnovat vlastním dětem, vnoučatům nebo prarodičům? To se prostě nedá!“ Jsou časté argumenty nejen Čechů.

Tak jak je možné, že třeba v Německu, Norsku či Austrálii to zvládají?

Společnost, pro níž je péče o potřebné, zejména o staré, prioritou, plní Boží vůli. Tak samozřejmě, že Hospodin podporuje takto jednající lidi i společnost také v jiných oblastech. „Hleďte nejprve království nebeské a vše ostatní vám bude přidáno“ (Mt 6, 33/Lk 12, 31).

Neváhejme a nestyd' se pečovat o své rodiče a prarodiče. Neváhejme a nestyd' se přijímat péči našich potomků. Ať už je to péče finanční, praktická, duchovní či společenská. Vždyť v péči o svět kolem nás se uskutečňuje základní rozměr lidství - že jsme obraz Boží. A čím dál více dětí plní tuto „povinnost“ rádo!

Neboť vědí alespoň to, že má péče o mé rodiče se odrazí v péči mých dětí o mě. Jde sice o motivaci trochu sobeckou, ale nese dobré ovoce. Protože vytváří nekonečný řetěz láskyplné péče o ty, bez kterých bych nebyl na světě a nepřežil bych ani hodinu. Také

ukazuje, jak nosný je tento řetězec. A že někdo pečuje o rodiče/přijímá péči svých potomků z ideálů vyšších - protože jen taková společnost může dlouhodobě fungovat? Tím lépe!

Zaslíbení

Poslední zmíněné totiž praví již Bible: Cti svého otce i svou matku, *abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh*. Deuternomium k tomu přidává: „... *dlouho živ a dobře se ti vedlo na zemi...*“ (Dt 5, 16). Navzájem se motivující řetězec láskyplné a empatické péče je jediný způsob, jak může být lidský rod dlouho živ - jak může společnost dlouho fungovat. Ba dokonce je to jediná cesta, která nás učí zcela základnímu milosrdenství a lásce. Kde lépe mají děti vidět, co znamená péče, než na svých rodičích starajících se o své rodiče?

Kdo chce, aby jeho rod byl dlouho živ, nechť ctí své rodiče! Nejen abstraktní úctou - ale také. Zejména však prostou, neokázalou péčí pro příjemné, krásné, pokojné a zasloužené stáří. Vždyť si ho zasloužili! Kdo chce, aby jeho rod byl dlouho živ, nechť přijímá tuto úctu a čest v jejich abstraktním i praktickém rozměr. Pouze když dovedeme přijímat péči, můžou se jí lidé kolem nás. Láskyplná a empatická péče není nic samozřejmého a vrozeného - jde o dovednost, kterou je potřeba vzdělávat a trénovat.

Druhým rozměrem tohoto zaslíbení je také nenápadná hrozba, vyplývající z *ipso facto* logiky: Kdo *nebude* ctít své rodiče, *nebude* dlouho živ na zemi, kterou mu dal Hospodin, jeho Bůh. Proto proroci často zdůvodňovali zabor zaslíbené země Asyřany, Babylóňany a jinými národy právě tím, že israelský národ kašlal na symbolické vdovy a sirotky. A tak i na své rodiče. Tedy logicky musel přijít o zemi, kterou získal pouze darem Boží milosti.

Třetí rozměr: Péče o rodiče je samozřejmá tam, kde vím, že nejen můj život, nejen život mých rodičů, ale vůbec země (planeta? vesmír?), na níž žiji, je Božím darem. Naopak tato péče není samozřejmá tam, kde se lidé iluzorně domnívají, že jsou „self-made-men“ (sebe-udělavší-lidé). Tedy že jsou, kým jsou, hlavně díky své práci. Absurdní. Sobecké. Nedokazatelné. Naprosto

mylné. Bludné. Trochu typické pro současnou českou společnost. Avšak, díky Bohu, je tato orientace také na ústupu.

Vyšší motivace

Postupme však o stupínek výše od praktických motivací: Jsou to právě rodiče, kdo nás uvádějí do náboženského života. Ať už chtějí nebo ne. Ateismus je také náboženství - zbožšťuje člověka⁵.

Hlavním úkolem rodičů v Izraeli starověku nebylo přivést na svět potomky a starat se o ně. To bylo zcela samozřejmé a automatické („normální“; a mnohé o společnosti vypovídá, když je tomu jinak). Hlavním úkolem rodičů bylo připomínat slávu, lásku a dary Hospodinovy (viz zdůvodnění pátého slova Desatera!), učit děti Božímu zákonu a uvádět na cestu poslušnosti Božího slova.⁶ Zde opět vidíme i praktické hledisko - když ani tohle děti nenaučím, pak o mě těžko budou pečovat, až budu stár. A naopak!

Rodič se stává plně rodičem, když své potomky připravuje na život *plně*. Tedy také nábožensky, filosoficky, principiálně. Ne jen informačně (školství, příklad) či ekonomicky (vzdělání, finanční gramotnost). Tím se také ukazuje, že „rodič“ vůbec nemusel být biologickým rodičem (a často nebyl - srv. levirátní povinnost).

Nevyhnutelnou povinností rodiče je také náboženské vedení. Nelze se jí vyhnout. Čím víc tápu nebo hlavně odmítám já, vím více i mí potomci. Čím jasněji mám v náboženských a existenciálních otázkách, tím snadněji mohou porozumět také děti. Stejně jako v otevřenosti, toleranci, informovanosti a svobodě.

Mohu jako křesťan před rodiče do péče instituce?

To je otázka, kterou faráři slychají až příliš často. V lepším případě. V horším mají křesťané jasno, že prostě ne. Ba dokonce, a to jsem zaslechl i v tomto sboru, „tam by umřeli“.

Základem Desatera, protože vztahu s Bohem, je svoboda. Bude rodičům lépe v domově s pečovatelskou službou? Nebo

---

⁵ Protože ho činí poslední mírou a autoritou dobrého a zlého

⁶ Starý zákon, překlad s výkladem 2: Exodus-Leviticus, str. 122

přímo v hospici? Pak na tom není nic špatného. Samozřejmě pokud je zároveň jezdíme navštěvovat i s dalšími členy rodiny!

Selháním v péči není, když požádáme o pomoc. Selháním v péči je domnění, že všechno zvládnou (nebo dokonce musím zvládnout!) sám. To je pýcha, sobectví, přemrštěná důležitost vlastní osoby. A tak hřích. A tak pohanství a v posledu zrada vůči Hospodinovu milosrdenství. Proč asi jsou tyto instituce? Proč už Starý zákon tak často zve k péči o potřebné? Co je to za svobodu pro mě i mé rodiče, když už na tuto péči prostě nemám sil ani času?

Což, opět prakticky, vede také k základnímu společenskému rozměru: Čím více potomků, tím snazší je zajistit kvalitní péči o staré rodiče. Pro jednoho je velmi obtížné postarat se o svého rodiče či dva (srv. péči o novorozeně či dvojčata v jednom člověku!) - ale pro tři, čtyři?

Neboli budiž odpovědí otázka opačná: Pokud nejsem schopen (např. ze zdravotních, politických či jiných důvodů) poskytnout potřebnou péči svým rodičům či jiným potřebným já, nemám jako křesťan *povinnost* zajistit jim péči, kterou si z Božího rozhodnutí zaslouží, skrze organizace a instituce k tomuto účelu zřízené?

Závěr

Lidský život vyžaduje mnohem více lýskyplné péče než život kteréhokoli jiného tvora. Dobře to tak Hospodin zařídil. Právě péče o staré (či jiné potřebné) nás učí skutečné lásce - která není v srdíčku, myšlenkách ani ve slovech. Skutečná láska se projevuje ve skutečné péči. Tedy v péči dlouhodobé, pravidelné, empatické, pokorné. S díky přijímejme příklad těch lidí a těch zemí, kde je tato péče takřka samozřejmá a spíše se hledají důvody, proč o potřebného nepečovat (srv. postoj Německa s migrační krizí posledních let!).

Pokud se někde uskutečňuje naše lidství, obraz Hospodinův v nás, je to právě v péči o svět kolem nás - lidský i mimolidský. Individuální i globální. Copak Hospodin o nás nepečuje stejným způsobem?

Avšak, přidejme zábranu také z druhé strany: Člověk se nemá rozdat, nechat roztrhat potřebnými. Desatero je tak geniálně vymyšleno, že pokud se bude každý starat o své rodiče, a každý rodič bude mít někoho, kdo se o něj postará, nemáme žádné „slepé místo“. K takové společnosti vposledu směřuje Boží slovo svobody v Desateru!

A že dokážeme společnost zařídit tak, že pečovatelé v hospicích se starají o násobně více rodičů, zatímco potomci klientů zajišťují jejich bezpečí a odpočinek? Inu, nevyzpytatelné jsou cesty Boží - ale vždy jsou dobré a ku pokoji.

Píseň:EZ611 - Není lepší na tom světě + **Modlitba Páně**

Rozhovor

Příště: Ex 20, 1-2+13